

מסע ומשפטן בסכסוך הישראלי-פלסטיני: ממשא ומתן למסע בזמן

תומר יצחק עמר*

- א. מבוא
- ב. זירת הסכסוך הישראלי-פלסטיני
- ג. תחנה I – המשא ומתן הישראלי-פלסטיני
- ד. תחנה II – חקיקת היישום
- ה. תחנה III – ייעוץ
- ו. תחנה IV – בית המשפט העליון
- ז. סיכום של מסע

א. מבוא

בתחילת דרכי במשרד המשפטים השתתפתי בישיבה בראשות היועץ המשפטי לממשלה דאז, מני מזוז, אשר עסקה בסוגיות משפטיות שעניינן הסכסוך הישראלי-פלסטיני ובה, בין היתר, הוצגו גם מפות. היו אלה ימים של ריבוי עתירות לבית המשפט העליון בשבתו ככג"ץ באשר לתוואי גדר הביטחון אשר הוקמה בשל גל פיגועי הטרור באותה התקופה.¹ אך, לאורך השנים, עיסוקו של כב' שופט בית המשפט העליון בדימוס מני מזוז בהיבטים המשפטיים של

* עו"ד תומר יצחק עמר מונה בשנת 2017 לתפקיד הממונה על העזרה המשפטית. עובר לכך כיהן בכמה תפקידים נוספים במשרד המשפטים, בין היתר, מתמחה במחלקת הבג"צים, חבר במינהלת המשא ומתן המדיני, יועץ בכיר למנכ"ל משרד המשפטים וממונה (המזרח התיכון – נושאים אזוריים) במחלקה למשפט בין-לאומי בייעוץ וחקיקה. מאמר זה נכתב בכשירותו האישית של המחבר, אין באמור בו לשקף בהכרח את עמדת משרד המשפטים או מדינת ישראל. המחבר מבקש להודות לכב' שופט בית המשפט העליון בדימוס מני מזוז על שהסכים להקדיש מזומו ולהיפגש לשיחה לצורך כתיבת חיבור זה, וכן למערכת "ספר מני מזוז" על ההערות וההצעות המועילות.

¹ לעניין זה ראו, למשל: בג"ץ 2056/04 מועצת הכפר בית סוריק נ' ממשלת ישראל פ"ד נח(5) 807 (2004); בג"ץ 9961/03 המוקד להגנת הפרט נ' ממשלת ישראל (נבו) 5.4.2011; בג"ץ 2150/07 אבו צפייה נ' שר הביטחון, פ"ד סג(3) 331 (2009). לפירוט נוסף על אודות העיסוק המשפטי בנושא בשנים אלו, ראו גם: גיל לימון "השנה שעיצבה את העיסוק המשפטי בתוואי גדר הביטחון" שורשים במשפט 1948-2019 691-696 (דינה זילבר עורכת 2020).

הסכסוך הישראלי-פלסטיני כחלק מתפקידיו הציבוריים המשפטיים רחב מכך. בתוך כך, בין היתר, במסגרת המשא ומתן המדיני ובתפקידיו כמשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ), כיועץ המשפטי לממשלה ולאחר מכן גם כשופט בבית המשפט העליון. במובן מסוים, אפשר לראות התאמה בין מסלולו המשפטי המקצועי הפרטני ובין כמה תחנות משפטיות מרכזיות במסגרת הנורמטיבית שעניינה הסכסוך הישראלי-פלסטיני. זאת משלבי המשא ומתן, עבור בהסכמים, בחקיקת היישום ועד לפסיקה בסוגיות משפטיות הקשורות בתחום זה, עד כדי מעין "תחנות משותפות במסע בזמן".

כרקע ל"מסע המשפטי" במסגרת זו, תחילה תובא סקירה תמציתית על אודות זירת הסכסוך הישראלי-פלסטיני ולאחריה יוצגו נקודות ציון משותפות מרכזיות על ציר הזמן, בין שלבים בהתפתחותה של המסגרת המשפטית הייחודית בנושא, ובין תפקידיו של כב' שופט בית המשפט העליון בדימוס מזוז, במרוצת השנים. זאת כבסיס לגיבוש תובנות משולבות על פועלו בתחום משפטי זה.

ב. זירת הסכסוך הישראלי-פלסטיני

הסכסוך הישראלי-פלסטיני, על אותה כברת הארץ, הוא אחד הסכסוכים המורכבים בעולם. בשל הגזרה הגיאוגרפית הצרה והממשקים הרבים שבין האוכלוסיות, סכסוך זה בא לביטוי בהיבטים יום-יומיים שוטפים ומשפטיים רבים. לצד זאת, מדובר בסכסוך הכולל גם השלכות רוחב מהותיות, מעבר להקשר המקומי ולאזור המזרח התיכון, ומכאן גם חשיבותו בזירה הבינ-לאומית. ביטוי לכך אפשר לראות במהלך השנים, בין היתר, בהחלטות הרבות מטעם האו"ם וסוכנויותיו בנושא;² בסבבי הלחימה בין הצדדים על השלכותיהם האזוריות;³ ביוזמות השלום ובמאמצי התיווך מצד המעצמות;⁴ ובמשאבים

² לדוגמאות בדבר פעילות האו"ם והחלטותיו בנושא, ראו באתר The United Nations

Information System on the Question of Palestine, <https://bit.ly/3Tx9t3X>

³ לפירוט נוסף באשר לתולדות העימות בשלבי השונים, ראו למשל בני מוריס קורבנות:

תולדות הסכסוך הציוני-ערבי 1881-2001 (2003). כמו כן ראו סקירת מלחמות ישראל

באתר זה"ל": <https://www.idf.il>. ביטוי נוסף להשלכותיהם הנרחבות של סבבי הלחימה

בין ישראל לבין הפלסטינים ניכר ביתר שאת על רקע פרוץ מלחמת "חרבות ברזל". ראו

לעניין זה גם דסק הנתונים של המכון למחקרי ביטחון לאומי: "ישראל במלחמה – נתונים

מתעדכנים בזמן אמת", INSS המכון למחקרי ביטחון לאומי, <https://bit.ly/3IwxL7V>

⁴ לעניין זה ראו, למשל: איתמר רבינוביץ חבלי שלום: ישראל והערבים (1948-2003)

(2004); התהליך המדיני הישראלי-פלסטיני על ציר הזמן (אפרים לביא עורך 2014);

Laura Zitrain Eisenberg & Neil Caplan, Negotiating Arab-Israeli Peace:

Patterns, Problems, Possibilities (2010).

הכלכליים הרבים שהצדדים משקיעים בסכסוך זה, כמו גם מצד מדינות וארגונים נוספים בקהילה הבין-לאומית.⁵ מורכבות הסכסוך הישראלי-פלסטיני והשלכותיו הנרחבות נובעות מסוגיות הליכה הרגישות הטמונות בו, אשר חשיבותן עבור הצדדים ועבור גורמים נוספים בקהילה הבין-לאומית מכרעת. בתוך כך, סוגיות אלו כוללות את ירושלים הקדושה ליהדות לנצרות ולאסלאם;⁶ הפליטים הפזורים באזורים ובמדינות שונות;⁷ נושאי הביטחון;⁸ הגבולות;⁹ ההתנחלויות;¹⁰ חלוקת משאבי המים;¹¹ ועוד. נקודות המחלוקת בסוגיות אלו מהותיות ביותר, תוך שהן מורכבות ממישורים מתחומים מקצועיים שונים, כגון: מתחומי הדת, ההיסטוריה, הביטחון, הפסיכולוגיה, הכלכלה והמשפט. במצב דברים זה, מישורים שלובים

- 5 לעניין זה ראו, בין היתר, פעילות ועידת המדינות התורמות (AHLC – Ad Hoc Liaison Committee) בדבר סיוע כלכלי לרשות הפלסטינית, זמין ב: <https://bit.ly/3IwjsQP>. כמו כן ראו גם למשל, דוחות מחקר בדבר ניתוח עלויות של היבטים וחלופות בסכסוך, כגון מטעם מכון Rand, זמין ב: <https://bit.ly/3uYUZR1>. להמחשת השלכות הרחוב של הסכסוך הישראלי-פלסטיני, ראו גם "אסטרטגיית שלושת המעגלים" של יצחק רבין ז"ל, כמתואר למשל במאמרו של יאיר הירשפלד "הסכמי אוסלו – אתמול, היום, מחר?" 25 שנה לתהליך אוסלו: ציון דרך בניסיונות ליישוב הסכסוך הישראלי-פלסטיני 99–113 (אפרים לביא, יעל רוני והנרי פישמן עורכים 2019).
- 6 לדיון בסוגיית ירושלים והמקומות הקדושים ראו, למשל: שמואל ברקוביץ מלחמות המקומות הקדושים: המאבק על ירושלים והמקומות הקדושים בישראל, יהודה, שומרון והבל עזה (2000); MENACHEM KLEIN, JERUSALEM: THE CONTESTED CITY (2001); THE JERUSALEM QUESTION AND ITS RESOLUTION: SELECTED DOCUMENTS (Ruth Lapidoth & Moshe Hirsch eds., 1994).
- 7 לדיון בסוגיית הפליטים ראו, למשל: אשר סר "נרטיבים היסטוריים, פליטים וסופיות הסכסוך" מוקדי משבר המזרח התיכון 2004 (2004); BENNY MORRIS, THE BIRTH OF THE PALESTINIAN REFUGEE PROBLEM REVISITED (2004); ISRAEL AND THE PALESTINIAN REFUGEES (Eyal Benvenisti, Chaim Gans & Sari Hanafi eds., 2007); MICHAEL FISCHBACH, JEWISH PROPERTY CLAIMS AGAINST ARAB COUNTRIES (2008).
- 8 לדיון בסוגיית הביטחון ואתגריה, ראו למשל: גדי איזנקוט וגבי סיבוני קווים מנחים לתפיסת ביטחון לישראל (2019); אורי ורטמן, "המאבק נגד איום המדינה הדו-לאומית: הסכמי אוסלו 1993-1995 בראי תאוריית הביטחון (ביטחוניזציה)" עדכן אסטרטגי 24(4) 18 (2021).
- 9 לדיון בסוגיית הגבולות ודוגמאות למפות באבני הדרך העיקריות של הסכסוך, ראו למשל שאול אריאלי אטלס מכון טרומן: מפות הסכסוך היהודי-ערבי (2020).
- 10 לדיון בסוגיית ההתנחלויות וההתנתקות מרצועת עזה, ראו, למשל זכויותיה של ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי (אלן בייקר עורך, 2012).
- 11 לדיון בסוגיית המים, ראו למשל Haim Gvirtzman, *The Israeli-Palestinian Water Conflict: An Israeli Perspective*, 94 MIDEAST SECURITY & POLICY STUDIES 1 (2012).

אלו מרכיבים יחדיו פאזל רב-ממדי, קשה לפתרון. עד כה, חרף הזמן הרב שחלף, שכלל, בין היתר, כמה סבבי לחימה ותהליכי משא ומתן, סכסוך זה טרם בא על פתרונו ומוסיף גם להתפתח לאורך השנים.¹²

במסענו בזירת סכסוך מורכבת זו, נתמקד במישור המשפטי בין ישראל ובין הפלסטינים, הכולל כר נרחב של סוגיות. זאת, תוך ציון כמה תחנות מרכזיות המשותפות למישור משפטי ייחודי זה עם מסלולו המקצועי הפרטי של כב' שופט בית המשפט העליון בדימוס מני מזוז.

ג. תחנה I – המשא ומתן הישראלי-פלסטיני

בשנת 1991 כונסה ועידת מדריד אשר באותה תקופה הייתה ציון דרך היסטורי מרכזי בתהליכי המשא ומתן בין מדינת ישראל לשכנותיה. בוועידה זו, נערכו שיחות בין ישראל למשלחת משותפת ירדנית-פלסטינית אשר המשיכו לאחר מכן גם בבירת ארצות-הברית וושינגטון.¹³ על רקע האמור, בשנת 1993 חתמו ישראל והפלסטינים בושינגטון הבירה על הצהרת עקרונות בדבר הסדרי ביניים לממשל עצמי אשר קבעה את מסגרת היחסים בין הצדדים לתקופת הביניים עד הגעה להסכם הקבע.¹⁴ בהמשך לכך, נחתמו בין הצדדים שרשרת הסכמים נוספים,¹⁵ אשר הוחלפו לאחר מכן בהסכם הביניים הישראלי-פלסטיני משנת 1995.¹⁶ מדובר במסגרת משפטית ייחודית ומקיפה ביותר שנועדה להסדיר את מכלול היחסים בין מדינת ישראל ובין הפלסטינים בשורה ארוכה של תחומים מקצועיים שונים, המפורטים גם בנספחים להסכם ובמפות שצורפו לו. תחומים אלו כוללים מנעד רחב ביותר של נושאים, בהם: כינונה של מועצה פלסטינית

12 להרחבה נוספת על אודות הסכסוך הישראלי-פלסטיני והסוגיות הטמונות בו, ראו גם: **חסימים לשלום בסכסוך הישראלי-פלסטיני** (יעקב בר-סימן-טוב עורך 2010); **THE ROUTLEDGE HANDBOOK ON THE ISRAELI-PALESTINIAN CONFLICT** (Joel Peters & David Newman eds., 2013).

13 אשר לחשיבותה של ועידת מדריד, ראו גם דבריו של המשנה לנשיאת בית המשפט העליון בדימוס, כב' השופט אליקים רובינשטיין, "ועידת מדריד כתום מחצית היובל", זמין ב: <https://bit.ly/3TwCtsl>.

14 הצהרת העקרונות בדבר הסדרי ביניים של ממשל עצמי מיום 13 בספטמבר 1993. זמין גם באתר: <https://bit.ly/43cjwOU>.

15 הסכם בדבר רצועת עזה ואזור יריחו מיום 4 במאי 1994, ההסכם בדבר העברה מכינה של סמכויות ואחריות מיום 29 באוגוסט 1994 והפרוטוקול בדבר העברה נוספת של סמכויות ואחריות מיום 27 באוגוסט 1995.

16 הסכם ביניים ישראלי-פלסטיני בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה, וושינגטון הבירה, 28 בספטמבר 1995, כתבי אמנה 1071 כרך 33 – (להלן: "הסכם הביניים"). זמין גם באתר: <https://bit.ly/3IWeyUY>

נבחרת; 17 היערכות מחדש של הכוחות הצבאיים הישראליים והסדרי ביטחון; 18 בחירות; 19 עניינים אזרחיים בכארבעים תחומים; 20 עניינים משפטיים; 21 יחסים כלכליים; 22 תכניות שיתוף פעולה; 23 שחרור אסירים ועצירים פלסטינים; 24 הקמת מנגנוני תיאום ועוד. 25.

בהקשר בו עסקינן – תהליך המשא ומתן בדבר המסגרת ההסכמית בין ישראל לפלסטינים – ניכר חלקו של כב' שופט בית המשפט העליון בדימוס מני מזוז, עוד מתחילתו. בשנת 1991 מינה שר המשפטים דאז, דן מרידור, את עו"ד מזוז, אז פרקליט במחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה, לנציג משרד המשפטים במשלחת הישראלית לשיחות המשא ומתן עם המשלחת הירדנית-פלסטינית. לאחר מכן מונה לצוות המשפטי למשא ומתן על הסכם עזה-יריחו והסכם הביניים. 26 ההחלטה בדבר צירוף בעל תפקיד בפרקליטות המדינה כנציג משרד המשפטים למשלחת המשא ומתן המדיני ממחישה את המקום המרכזי של ההיבטים המשפטיים בתהליך זה ואת הצורך בליווי משפטי, עוד משלביו הראשונים.

עבודת הצוות המשפטי כללה הכנות יסודיות ומשא ומתן אינטנסיבי ויעיל, תוך ירידה לפרטים במגוון סוגיות משפטיות במטרה לאתר פתרונות משפטיים מתאימים וישימים. זאת, בשים לב גם לאילוצים מדיניים וביטחוניים ולזיקות עם תחומים מקצועיים נוספים. עו"ד אחז בן-ארי, שבאותה תקופה היה ראש מחלקת הדין הבין-לאומי בפרקליטות הצבאית (דבל"א) ולאחר מכן הושאל למשרד ראש הממשלה, ציין כי הודות לאווירה הטובה ששררה במשא ומתן, הצליח הצוות לגבש את הנספח המשפטי של ההסכם בזמן שיא, ובכלל זה הוראות בעניין סמכות השיפוט, סדרי עזרה משפטית וכיוצא באלה. לימים נספח משפטי זה

17 להרחבה על אודות המועצה הפלסטינית (السلطة الوطنية الفلسطينية) וסמכויותיה, ראו גם: סעיפים IX-I; XVII-XVIII להסכם הביניים.

18 נספח I להסכם הביניים.

19 נספח II להסכם הביניים.

20 נספח III להסכם הביניים.

21 נספח IV להסכם הביניים.

22 נספח V להסכם הביניים.

23 נספח VI להסכם הביניים.

24 נספח VII להסכם הביניים.

25 להרחבה נוספת בעניינים אלו, ראו למשל: יואל זינגר "הסדרי הממשל העצמי בגדה המערבית וברצועת עזה במסגרת תהליך אוסלו" 25 שנה לתהליך אוסלו: ציון דרך בניסיונות ליישוב הסכסוך הישראלי-פלסטיני 37-54 (אפרים לביא, יעל רונן והנרי פישמן עורכים 2019).

26 לעניין זה ראו גם, קורות החיים בתוך: רון דרור "הראיון מני מזוז: הגדרתי מחדש את כללי המשחק" עורך הדין: ביטאון לשכת עורכי הדין בישראל 6 47 (2010).

שימש תשתית למודל המשפטי בהסכם הביניים,²⁷ המסגרת המשפטית המרכזית בין ישראל לפלסטינים ובפרט בתחום העזרה המשפטית.²⁸

יצוין כי מאז הסכם הביניים משנת 1995,²⁹ נחתמו בין הצדדים לסכסוך הסכמים נוספים³⁰ ונערכו כמה סבבי משא ומתן מתקדמים בין ישראל לפלסטינים. אלו כללו, בין היתר, צוותי עבודה משפטיים לרבות ועדות ישראליות-פלסטיניות משותפות לטיפול בנושאים שונים.³¹ בהמשך לכך, בשנת 2008, בעת כהונתו של מזוז כיועץ המשפטי לממשלה, בתהליך אנאפוליס, הוקמה מינהלת משא ומתן מקצועית במשרד ראש הממשלה אשר כללה גם יועצים משפטיים וצוותי עבודה בין-משרדיים.³²

סבבי המשא ומתן הישראלי-פלסטיני לאורך השנים ממחישים את מקומו של הייעוץ המשפטי בתהליך המשא ומתן, עוד מראשיתו. כמו גם, את תפקידו המרכזי של הייעוץ המשפטי בעיצוב המסגרת המשפטית הייחודית בין הצדדים. במסגרת זו, ניכרים קשרי גומלין בין התחום המשפטי ובין תחומים נוספים. כך, למשל, באשר לצורך להתאים את הפתרונות המשפטיים לאילוצים מדיניים וביטחוניים, כמו גם באשר להסדרים הפרטניים בתחומים המקצועיים השונים ובשיתופי הפעולה הבין-משרדיים. נוסף על כך, ניכרים גם קשרי הגומלין בין סוגיות תהליכיות ובין סוגיות משפטיות, כגון באשר להסכמים לתקופת ביניים מול משא ומתן על מסגרת הסכמית להסדר הקבע. כל זאת, בשים לב לצורך ביצירת מסגרת משפטית מתאימה וממצה אשר תאזן באופן המיטבי בין האינטרסים השונים של הצדדים כדי להבטיח את יישומה לאורך זמן.

בתחנה ראשונה זו, בדבר תהליך המשא ומתן הישראלי-פלסטיני, ניכר גם

27 אל"ם (בדימוס) אחז בן-ארי – ראיון מצולם (9 באוקטובר 2020) <https://bit.ly/3IA9o9k>.
 28 להרחבה על אודות תחום העזרה המשפטית, ראו גם: תומר יצחק עמר "הסכם הביניים הישראלי פלסטיני – 'הסכם הבינת)יים'" שורשים במשפט 529–532 (דינה זילבר עורכת 2020).

29 שם, ה"ש 16.
 30 ביניהם: הפרוטוקול בדבר ההערכות מחדש בחברון מיום 15 בינואר 1997, מזכר נהר וואי מיום 23 באוקטובר 1998 ומזכר שארם א-שייח' מיום 4 בספטמבר 1999.

31 למשל: ועידת קמפ-דיוויד (2000), ועידת טאבה (2001) ופרסום "מפת הדרכים" (2003). להרחבה באשר לטיפול בנושאים הפלסטינים והאזוריים במשרד המשפטים משנת 2000, ראו לעניין זה גם: שביט מטיאס "המשפט בעידן הגלובליזציה – הקמת היחידה להסכמים בינלאומיים ותביעות בינלאומיות (הידועה כיום כמחלקה הבינלאומית בייעוץ וחקיקה)" שורשים במשפט 647–652 (דינה זילבר עורכת 2020).

32 לפירוט על אודות תהליך אנאפוליס וסבבי משא ומתן נוספים, ראו למשל: אודי דקל ולייה מורן-גלעד, "תהליך אנאפוליס 2007-2008: החמצת הזדמנות להסדר שתי מדינות?" המכון למחקרי ביטחון לאומי INSS **מזכר 210** (2021); THE ANNAPOLIS CONFERENCE, ISRAELI MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS, <https://bit.ly/4aaIBfq>.

תפקידו המרכזי של מני מזוז, כמי שהשתתף בסבבי המשא ומתן בין ישראל לפלסטינים, עוד מתחילתם, ועסק בהם בהקשרים נוספים מאז גם בתפקידיו השונים לאחר מכן.

ד. תחנה II – חקיקת היישום

”בדברינו למעלה עמדנו על ההסכמים הבין-לאומיים שמדינת ישראל קשרה עצמה בהם. הסכמים אלה לא נותרו לבדד אלא הורקו, בחלקם, אל משפט ישראל, בלא לפגוע, כמובן, בקיומם במישור הבין-לאומי. הרקה זו מכלי-אל-כלי נעשתה בכמה וכמה חוקים”³³.

כרקע לתחנה זו יצוין כי כללי המשפט הבין-לאומי ההסכמי לא נקלטים אוטומטית והופכים לחלק מן הדין החל בישראל. זאת כל עוד לא אומצו או שולבו דרך חקיקה והפכו לחלק מן המשפט החל בישראל, מכוח הוראותיו של חוק חרות או של חקיקת משנה, ששאבה כוחה מהסדר חקיקתי. לעיתים מדובר בקליטה בחקיקה ראשית ספציפית או בחקיקה ראשית כללית ולעיתים בתקנות או בצווים.³⁴ על רקע האמור, בעקבות כריתת המסגרת ההסכמית בין מדינת ישראל ובין הפלסטינים, לשם יישום ההסכמים במשפט הישראלי, חוקקה הכנסת כמה חוקים, תקנות וצווים.³⁵ בהקשר זה, במהלך כהונתו של מזוז כמשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ), נערכה בנושא עבודה משמעותית ורבה במישור החקיקה. בוועדות הכנסת נדונו דברי חקיקה מרכזיים במסגרתם, בין היתר, התייחס מזוז למסגרת ההסכמית ולתכליתם של ההסדרים המשפטיים השונים

³³ בג"ץ 6317/95 פדסקו (מוצרי נפט) בע"מ נ' שר הביטחון, פ"ד נב(4) 170, 176 (1998).

³⁴ להרחבה נוספת, ראו: רות לפידות "מקומו של המשפט הבינלאומי הפומבי במשפט הישראלי" משפטים יט 807, 814-816 (1990).

³⁵ ראו לעניין זה: חוק ההארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (יהודה והשומרון – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשכ"ז-1967; חוק יישום ההסכם בדבר רצועת עזה ואזור יריחו (הסדרים כלכליים והוראות שונות) (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1994; חוק יישום ההסכם בדבר רצועת עזה ואזור יריחו (סמכויות שיפוט והוראות אחרות) (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1994; חוק יישום ההסכם בדבר רצועת עזה ואזור יריחו (הגבלת פעילות), התשנ"ה-1994; חוק יישום ההסכם בדבר העברה מכינה של סמכויות לרשות הפלסטינית (תיקוני חקיקה והוראות שונות), התשנ"ה-1995; חוק יישום הסכם הביניים בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה (סמכויות שיפוט והוראות אחרות) (תיקוני חקיקה), התשנ"ו-1996; צו שעת חירום (יהודה והשומרון וחבל עזה – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (שטחי המועצה הפלסטינית – עזרה משפטית בעניינים אזרחיים), התשנ"ט-1999.

בתחום זה ולהשלכותיהם, לרבות בדבר הצורך בהארכת תוקפם, מעת לעת.³⁶

כך, למשל, בשנת 1997 שאל יו"ר ועדת החוקה חוק ומשפט:

"מר מזוז, המשנה ליועץ המשפטי, מה אנחנו אמורים לעשות, ואם לא נאשר את התקנות, איזה אסון יקרה?"

בתגובה, השיב המשנה ליועץ (כתוארו אז) מזוז:

"הצו הזה הוא צו שעוסק בחיי היום יום של האזרח הפשוט, לא בצד הפוליטי, לא בצד המדיני ולא ברמה של הרשויות. הוא עוסק במציאות היום יומית של אזרחים ישראלים, מצד אחד, ושל תושבים פלשתינים שנוקקים בעניינים אישיים שלהם לבתי משפט ולרשויות השלטון, מצד אחר."³⁷

אשר להארכת תוקף המסגרת הנורמטיבית בדין הישראלי, מעת לעת, ציין מזוז:

"[...] התקנות האלה קיבלו נפח יותר גדול אחרי סדרת ההסכמים עם הפלשתינים ושם נקבעו כל נושאי העזרה המשפטית בין ישראל לפלשתינים. חלק גדול מחוק יישום הסכם הביניים נכנס לתקנות האלה והוא עוסק לא רק ביחסים שבין מדינת ישראל לישראלים ובמעמד הישראלים בשטחים אלא גם ביחסים שבינינו לבין הרשות הפלשתינית כמו עזרה משפטית, איזה סוג של דברים שהם עושים אנחנו מכבדים, סייגים לעזרה משפטית, שיתוף פעולה בין המשטרות, בין בתי המשפט והרשויות. בפעם האחרונה הארכנו את התקנות לחמש שנים עד להסדר הקבע. עשינו את ההארכה הזאת בעקבות ההסכם הראשון לגבי יריחו וקבענו את תוקף התקנות במקביל לתקופת הביניים."³⁸

36 להרחבה נוספת, ראו גם דברי המשנה ליועץ המשפטי לממשלה מזוז בוועדה המשותפת של ועדת החוקה חוק ומשפט וועדת הכספים לענין יישום ההסכם בדבר רצועת עזה ויריחו, פרוטוקול מס' 1 (5.12.1994).

37 צו שעת חירום (יהודה והשומרון וחבל עזה – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (שטחי המועצה הפלסטינית – עזרה משפטית בעניינים אזרחיים), התשנ"ו-1996; פרוטוקול ישיבה 74 של ועדת החוקה חוק ומשפט, הכנסת ה-14 (21.5.1997).

38 הצעת חוק לתיקון ולהארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (יהודה והשומרון וחבל עזה – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשנ"ט-1999; פרוטוקול ישיבה 7 של ועדת החוקה

כמו כן, בהארכת תוקף נוספת ציין מזוז:

"[...] בזמנו כשנעשו הסכמי הביניים ונקבע שתוך חמש שנים יהיו הסדרי קבע קבענו את הארכה לחמש שנים מתוך תקווה שבתום חמש שנים יהיה הסדר קבע ולא יהיה צורך בתקנות. אבל עברו חמש שנים ואז החוק הוארך לשלוש שנים כי עדיין היה אז, בתקופה של הממשלה הקודמת, משא ומתן [...]"³⁹.

דוגמאות אלו במסגרת תחנה זו, בדבר חקיקת היישום בדין הישראלי, ממחישות את הממשק שבין המסגרת ההסכמית במישור הבין-לאומי לבין חקיקת היישום במישור הפנימי, לרבות את המתח התמידי הקיים בין מישורים אלו, היוצר אתגר ממשי בעיצוב הדין. כמו כן גם את הצורך בעריכת התאמות ועדכונים נוספים בדין הפנימי לטובת הסדרת סוגיות משפטיות פרטניות בחיי היום-יום אשר הצריכו מתן מענה מתאים. נוסף על כך, בדיונים שנערכו בנושא בוועדות הכנסת ניכר גם המתח שבין הצורך בוודאות וביציבות משפטית, מחד גיסא, לבין אי-הוודאות והאתגרים בתהליך המשא ומתן המדיני התלויים בנסיבות שאינן משפטיות, מאידך גיסא.

בתחנה שנייה זו, ניכר באופן בולט תפקידו של מני מזוז, כמי שהיה באותה תקופה המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ) ועסק רבות בחקיקת היישום, וזאת לשם קליטת המסגרת ההסכמית בין ישראל לפלסטינים בדין הישראלי.

ה. תחנה III – ייעוץ

מעבר לאמור בדבר המסגרת ההסכמית במישור הבין-לאומי וחקיקת היישום בדין הישראלי, במהלך תקופת כהונתו של מזוז בתפקיד המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ), עלו סוגיות משפטיות ומחלוקות שונות אשר הצריכו ייעוץ משפטי שוטף למשרדי הממשלה ולרשויות המדינה ומתן חוות דעת בנוגע לפרשנותה של המסגרת המשפטית הייחודית בתחום זה. סוגיות אלו כללו, למשל, שאלות באשר למעמד השטחים ולמעמדה של הרשות הפלסטינית;⁴⁰

חוק ומשפט, הכנסת ה-15 (27.7.1999).

³⁹ הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (יהודה והשומרון וחבל עזה – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשס"ב-2002; פרוטוקול ישיבה 488 של ועדת החוקה חוק ומשפט, הכנסת ה-16 (18.6.2002).

⁴⁰ כך, למשל, באשר למעמד השטחים לאחר הסכם הביניים ובשאלת חסינות הרשות הפלסטינית.

אופן חלוקת הסמכויות בין ישראל לפלסטינים באזורים השונים; 41 הגבלת פעילות פלסטינית בירושלים; 42 פעולות אכיפה וגבייה; 43 קיזוז כספים המועברים לפלסטינים; 44 ייבוא וייצוא בין הצדדים; 45 הסדרים במעברים; 46 וסוגיות נוספות אשר קצרה היריעה מלמצותן במסגרת זו.

סוגיות אלה טמנו בחובן מורכבות ברמות שונות, בין היתר, ברמת המיקרו, אגב מחלוקות פרטניות בין צדדים שונים, וברמת המאקרו המדינית. לעיתים עלו גם קשרי גומלין בין שתי הרמות הללו, מקום שבו מחלוקת במקרה פרטני הצריכה ניתוח פרשני תקדימי או רחב יותר. כך, למשל, אפשר לראות דוגמה למורכבותן של השאלות המשפטיות הפרשניות הקשורות בסוגיית קיזוז החובות מן הכספים המועברים לרשות הפלסטינית. סוגיה זו נדונה גם בתקופת כהונתו של מזוז בתפקיד המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ). בתוך כך, הסוגיה של גביית כספי המיסים עבור הרשות הפלסטינית וקיזוז חובות נדונה בין ישראל לפלסטינים עוד במשא ומתן ובהסכמים בין הצדדים. 47 בהמשך לכך, סוגיה זו הוסדרה במסגרת חקיקת היישום הכלכלית אשר נועדה ליישם את ההסדרים הכלכליים שבהסכמים – לעניין זה, נקבע: 48

1. מטרת החוק

חוק זה מטרתו ליישם את ההסדרים הכלכליים שבהסכם בדבר רצועת עזה ואזור יריחו, שנחתם בקהיר בין מדינת ישראל לבין ארגון השחרור הפלסטיני, ביום כ"ג באייר תשנ"ד (4 במאי 1994), והמסמכים שנלוו אליו, וכן להסדיר עניינים הכרוכים ביישום כאמור ובהעסקת עובדים

-
- 41 לדוגמה, באשר למאבק בטרור בשטחי המועצה הפלסטינית ולסמכויות השיפוט על ישראלים ופלסטינים באזורים השונים. כמו כן, באשר לענייני מקרקעין.
- 42 בכלל זה, באשר להוראות חוק יישום הסכם הביניים בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה (הגבלת פעילות), התשנ"ה-1994.
- 43 למשל, באשר למניעת כניסת חייבים משטחי הרשות הפלסטינית לישראל.
- 44 כפי שגם יפורט מטה, לדוגמה באשר לקיזוז חובות הרשות הפלסטינית מכספים המגיעים לה ממדינת ישראל.
- 45 כך, למשל, באשר להכנסת בעלי חיים, חומרי הדברה וסוגיות נוספות במסגרת הוראות חוק יישום ההסכם בדבר רצועת עזה ואזור יריחו (הסדרים כלכליים והוראות שונות) (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1994.
- 46 לדוגמה, באשר למעמד של המעברים ול"מעבר הבטוח" בין הגדה המערבית ורצועת עזה.
- 47 ראו לעניין זה, למשל, נספח V להסכם הביניים.
- 48 חוק יישום ההסכם בדבר רצועת עזה ואזור יריחו (הסדרים כלכליים והוראות שונות) (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1994.

פלסטינים בישראל.

[...]

16. קיזוז

(א) התברר מן ההתחשבות כי על הרשות הפלסטינית להעביר סכומים לישראל, והם לא הועברו במועד שנקבע בהסכם, יקוזזו הסכומים האמורים מן הסכומים המועברים.

(ב) שר האוצר רשאי להורות על קיזוז מן הסכומים המועברים של חיובים כספיים נוספים, שהרשות הפלסטינית או תאגידים שבשליטתה או שבניהולה חבים –

(1) לישראל או לתאגידים שבשליטתה או שבניהולה;

(2) לאדם אחר בישראל, אם התקיימו תנאים שקבע שר האוצר ובהתאם להסדרים שקבע.

17. ביצוע

שר האוצר ממונה על ביצוע פרק זה והוא רשאי לקבוע הוראות מינהל בענין הסדרים והמועדים להעברת תשלומים לרשות הפלסטינית ולביצוע קיזוזים מהם, בכפוף להסדרים שיוסכמו עמה".

על רקע חובות פלסטינים שונים שלא שולמו במועדם, עלתה שאלה פרשנית באשר לסמכות שר האוצר אשר, כאמור לעיל, רשאי להורות על קיזוז מן הסכומים המגיעים לרשות הפלסטינית חיובים שהיא חבה למדינת ישראל או לאדם אחר בישראל – סמכות שבשיקול דעת. שאלה זו עלתה, בין היתר, בחוות דעתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (יעוץ) מזוז משנת 1996, שבה ציין כך:

"השאלה המתעוררת היא אפוא: האם רשאית, או אף מחויבת ממשלת ישראל לקזז לטובת חב' בזק סכומים שלטענתה הרשות הפלסטינית חבה לה, מתוך כספים המגיעים לרשות הפלסטינית והמוחזקים על-ידי הממשלה. לשם בחינת שאלה זו יש לבחון את ההוראות הרלבנטיות לעניננו בהסכמים שנחתמו בין מדינת

ישראל לפלסטינים, וכן את הוראות החוקים שנחקקו על-ידי הכנסת ליישום התחייבויותיה של מדינת ישראל עפ"י הסכמים אלה.

[...]

הנה כי כן, סמכות שר האוצר להורות על קיזוז מהסכומים המגיעים לרשות הפלסטינית הינה 'בכפוף להסדרים שיוסכמו עימה'. מכל-מקום, לפי לשונה ועפ"י מהותה זוהי כאמור סמכות שבשיקול-דעת. שיקול-הדעת צריך להיות מופעל מתוך כפיפות להגשמת תכליות החוק, הספציפיות והכלליות, היינו, יישום ההסכמים עם הפלסטינים והגשמת המטרות שביסוד הסכמים אלה".⁴⁹

במהלך השנים, אופן פרשנותה של המסגרת ההסכמית והחקיקתית סביב סוגיה זו נדון גם בבית המשפט העליון בהקשרים נוספים, ובעניינו נקבע בבג"ץ פדסקו כ:

"לפירושו של חוק המטמיע אמנה במשפט-הארץ; לפירושו של חוק היישום

19. הלכה מכבר היא, כי בבואנו לפרש חוק שנועד להטמעתן של התחייבויות בין-לאומיות במשפט-הארץ, נעשה את המרב והמיטב כדי ליישב את הוראות-החוק עם הוראות אותן התחייבויות. כך נעשה, לקיום תכליתו העקרונית של החוק; ליצירת הרמוניה ככל-הניתן בין חיובים שהמדינה נטלה על עצמה במישור הבין-לאומי לבין הוראות המשפט הפנימי; להקל על המדינה לקיים התחייבויות שנטלה על עצמה כלפי מדינות וגופי-חוץ. ראו, למשל, א' ברק פרשנות במשפט, כרך ב, פרשנות החקיקה [1], בעמ' 575–578. אלה דברים ייאמרו על דרך-הכלל. לא-כל-שכן ייאמרו אותם דברים על חוק כחוק היישום, והוא חוק הטורח להצהיר על עצמו בראשו – ובמפורש – כי "מטרתו" היא ליישם את ההסדרים הכלכליים שבהסכם קהיר.

וכך אמנם נעשה לפירושו של חוק היישום. נניח על שולחננו את החוק ובצדו נניח את הסכם קהיר ואת חילופי הכתבים בין ישראל

⁴⁹ חוות דעת המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ), מני מזוז, בנושא קיזוז חובות הרשות הפלסטינית לחב' בזק מכספים המגיעים לה ממדינת ישראל (3 ביולי 1996).

לבין הרשות הפלסטינית ובעלי-הסמכות בה. נקרב מבטנו אל החוק, נקרא בו ונשתדל להבין מסר שהוא שולח אלינו. לאחר מכן נעבור אל הכתבים הבין-לאומיים ונקרא בהם היטב-היטב. נריץ מבטנו מן הכתבים הבין-לאומיים אל החוק, נשוב אל הכתבים, נחזור אל החוק, וחוזר חלילה. וכך, אט-אט, נעשה לקירוב בין הרחוקים ולמיוזג בין הנפרדים. ניתן לצייר את ההסכם הבין-לאומי ואת החוק, כל אחד מהם לעצמו, כשרטוט של קווים, נקודות, מעגלים, משולשים, מעוינים וכו'. נשרטט את החוק לעצמו; נוסף ונשרטט את ההסכם הבין-לאומי לעצמו ולאחר מכן "נתקן" כל אחד מן השרטוטים תוך פזילה אל-עבר השרטוט האחר. מובן שכל פעולות אלו כולן תיעשנה בסבירות ובמידה.

[...]

23. חזרנו אפוא אל סוגיית שיקול-דעתו של שר האוצר: בהחליטו את אשר החליט – שלא להיענות לפדסקו – האם עשה שר האוצר בגדרי סמכותו ובמיתחם שיועד לשיקול-דעתו? לעניין זה מעלה שר האוצר כמה וכמה שיקולים, ואלה הם: ראשית לכול, כך משמיענו שר האוצר, חייבים אנו לזכור כי בענייננו כרוכים הסכמים בין-לאומיים וגורמים בין-לאומיים. פירוש הדברים הוא, שהפעלה בלתי ראויה של שיקול-הדעת עלולה לגרום לקשיים ולסיכוכים במישור הבין-לאומי. שר האוצר חייב אפוא להפעיל את שיקול-דעתו ברגישות וזהיר-זהיר, ולו כדי למנוע טענה כי ישראל מפרה הסכמים בין-לאומיים שחתמה עליהם" (ההדגשות במקור).⁵⁰

נוסף על האמור, סוגיית העברת הכספים לרשות הפלסטינית עלתה בהמשך גם בעתירות לבג"ץ שהגישו ארגוני נפגעי טרור. בתוך כך, בין היתר, בעניין זה הוגשה עתירה כנגד מני מזוז, היועץ המשפטי לממשלה (דאז), כמשיב 2 לעתירה. זאת, בדרישה להורות על הפסקת העברת כספי מיסים לידי הרשות הפלסטינית נוכח ניצחוננו של ארגון הטרור חמאס במרבית המושבים בפרלמנט הפלסטיני בבחירות למועצה המחוקקת הפלסטינית אשר נערכו בחודש ינואר 2006. המשיבים לעתירה ביקשו לדחות את העתירות, הן על הסף והן לגופן, וזאת ממספר טעמים:

⁵⁰ בג"ץ פדסקו, לעיל ה"ש 33, בעמ' 178–182.

3. המשיבים מבקשים כי נדחה את העתירות. עמדתם היא כי דין העתירות להידחות על הסף, וזאת משני טעמים. ראשית, ככל שמדובר בהעברת הכספים בחודש פברואר, הרי שכספים אלה הועברו ביום הגשת העתירות (6.2.2006), ולפיכך העתירה הפכה תיאורטית. שנית, וככל שמדובר בעתירה הכללית להפסיק את העברת הכספים, דינה להידחות על הסף מכיוון ששאלת העברת כספי המיסים לידי הרשות הפלסטינית הינה סוגיה מדינית-ביטחונית מובהקת, מאותם עניינים שבית המשפט, לפי שיקול דעתו, אינו נוטה להידרש אליהם בשל חוסר שפיטות מוסדית. כן טוענים הם שדין העתירות להידחות גם לגופן. הסמכות להורות על העברת כספי המיסים נתונה, מכוח חוק היישום, בידי שר האוצר. השר הוא גם המוסמך לקבוע באיזה אופן ובאילו מועדים יועברו כספי המיסים".⁵¹

בעת דחיית העתירות, הדגיש הנשיא (כתוארו אז) אהרן ברק את אופן פרשנותה של חקיקת היישום וכן את הודעת המשיבים בעניין זה, לדבריו:

4. [...] העברת כספי המיסים לידי הרשות הפלסטינית נופלת בגדר סמכותו של שר האוצר מכוח סעיף 17 לחוק היישום. בנסיבות העניין, אין יסוד להתערבותנו, כשם שלא היה יסוד להתערבותנו אילו החליט שר האוצר שלא להעביר הכספים. לשר האוצר סמכות רחבה בעניין זה. כל ממשלה והשקפתה שלה. נוסף כי מהודעת המשיבים עולה כי מעתה ואילך, ולנוכח השינוי בהרכבה של הרשות הפלסטינית, העברת כספי המיסים תאושר בשים לב לכלל השיקולים הצריכים לעניין – ובהם שיקולים ביטחוניים, מדיניים, כלכליים, ושיקולים שעניינם יחסי החוץ של מדינת ישראל – תוך הפעלת פיקוח על השימוש בכספים, והקפדה על כך שכספי המיסים שיועברו לא ישמשו לפעילות טרוריסטית. לפיכך, אף לא מצאנו כל סתירה בין הודעת המשיבים לבין דברי החקיקה אליהם מפנים העותרים העוסקים באיסור ומניעה של פעילות טרוריסטית. בנסיבות אלה, העתירות

⁵¹ בג"ץ 1177/06 באואר נ' ממשלת ישראל (נבו) (11.4.2006). יצוין כי, בשם המשיבים בעתירות טיפל עו"ד גלעד שירמן ז"ל, אדם ופרקליט משכמו ומעלה, אשר נפטר בטרם עת.

נדחות"52.

דוגמאות אלו שהובאו בתחנה זו ממחישות את הממשקים בין המסגרת ההסכמית וחקיקת היישום ובין הייעוץ והפרשנות המשפטית על-פיהם, בפרט מקום שבו עלו מחלוקות פרטניות בין גורמים שונים. בתוך כך, ניכר עיסוקו של מני מזוז, כמשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ) ובהמשך לכך גם כיועץ המשפטי לממשלה, בסוגיות פרטניות הנוגעות למסגרת המשפטית בין ישראל ובין הפלסטינים. כפי העולה מן הדוגמאות הפרטניות לעיל, לעיתים, סוגיות ומחלוקות מסוג זה מצאו דרכן גם לפנייה לערכאות המשפטיות. הליכים משפטיים אלו מובילים אותנו כעת לעבר התחנה הרביעית במסענו זה, המתמקדת בכהונתו של מני מזוז כשופט בבית המשפט העליון.

1. תחנה IV – בית המשפט העליון

תקופת כהונתו של כב' השופט מני מזוז בבית המשפט העליון כללה, בין היתר, גם תיקים ודיונים שעניינם המסגרת המשפטית הייחודית בין ישראל לפלסטינים, בה עסקינו. זאת בסוגיות משפטיות מגוונות ובהיבטים שונים, הן בנושאים עקרוניים בעלי השלכות רחב והן במקרים נקודתיים בנסיבות פרטניות. בתוך כך, למשל, עתירות לבג"ץ באשר להעברות כספים לרשות הפלסטינית ולרצועת עזה;⁵³ סמכות המפקד הצבאי באזור;⁵⁴ זכויות עובדים פלסטינים;⁵⁵ בקשות לרישיונות והיתרים מסוגים שונים;⁵⁶ ועדת המאוימים;⁵⁷ מעצר ישראלים ופלסטינים;⁵⁸ ערעורים אזרחיים;⁵⁹ ועוד.⁶⁰

שם. 52

למשל בג"ץ 8542/18 אקרמן נ' ממשלת ישראל (נבו) 9.12.2018; בג"ץ 2757/20 מסאד נ' שר האוצר (נבו) 12.5.2020. 53

למשל בג"ץ 5964/15 עמותת הפורום לישראל ירוקה נ' שר הביטחון (נבו) 22.6.2016; בג"ץ 6157/17 מוסא נ' מפקדת כוחות צה"ל בגדה המערבית (נבו) 16.9.2020. 54

למשל, בג"ץ 5918/16 עמותת קו לעובד נ' ממשלת ישראל (נבו) 21.12.2020. 55

למשל: ע"ם 3268/14 אלחאק נ' שר הפנים (נבו) 14.3.2017; בג"ץ 2181/18 פלוני נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש (נבו) 10.6.2019; בג"ץ 2924/18 מגדלאווי נ' שר הפנים (נבו) 11.10.2018; בג"ץ 6020/18 Manal נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש (נבו) 10.6.2019; בג"ץ 7549/18 וזוו נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית (נבו) 10.6.2019. 56

למשל בג"ץ 3734/14 פלוני נ' ראש ממשלת ישראל (נבו) 17.11.2015; ע"ם 4999/20 ועדת המאוימים נ' פלוני (נבו) 24.11.2020. 57

למשל: בג"ץ 594/16 פלוני נ' משטרת ישראל ימ"ר ש"י (נבו) 24.1.2016; בג"ץ 6601/18 מוסטפא נ' שר הביטחון (נבו) 20.9.2018; בג"ץ 6647/20 עמירה נ' שר הביטחון (נבו) 15.11.2020. 58

למשל ע"א 1206/14 אר-אל חברת מלוונות ופנסיונים בע"מ נ הרשות הלאומית 59

לדוגמה, במהלך שנת 2018, נדונה עתירה שהוגשה נגד היועץ המשפטי לממשלה ופרקליט איו"ש בבקשה להורות על ביטול כתבי אישום שהוגשו בבית המשפט הצבאי באיו"ש כנגד שני פלסטינים בגין ביצוע עבירות פליליות בקרובת משפחתם הישראלית בשטח A ולהורות על העמדתם לדין בישראל. בג"ץ דן בשאלת הסמכות של בתי המשפט הצבאיים ביחס לנפגעי עבירה ישראלים ונקבע כי, לפי תחיקת הביטחון והמנשר ליישום הסכם הביניים, נתונה סמכות לבתי המשפט הצבאיים לדון תושבי איו"ש, גם אם הם מתגוררים בשטח A, בגין ביצוע עבירה פלילית באזור או תושב מדינת ישראל. אשר למישור שיקול הדעת נקבע כי, במקרה דנן לא נפל פגם בהחלטת גורמי התביעה להגיש את כתב האישום לבית המשפט הצבאי. בעת הדיון בבית המשפט בתיק זה ציין גם כב' השופט מזוז, כמי שהיה מעורב בניסוח הנספח המשפטי להסכם הביניים,⁶¹ שכוונתם הייתה להותיר לצד הישראלי סמכות להעמדה לדין של פלסטינים בכל תחומי האזור, כאשר נפגע העבירה הוא ישראלי.⁶²

דוגמה נוספת עלתה, למשל, בשנת 2019, בפסק-דין בעתירות שהוגשו כנגד מפקד כוחות צה"ל שעניינן הודעות שנמסרו לעותרים על כוונה להרוס מבנים שנבנו שלא כדין סמוך לגדר הביטחון. העותרים ביקשו מבית המשפט להורות כי הצו הצבאי לאיסור בנייה יבוטל ולחלופין כי המשיבים יימנעו מהריסת המבנים מכוחו. בפסק-דין זה, סקר כב' השופט מזוז את הרקע להקמת גדר הביטחון ומרחב התפר, כמרכיב מרכזי בלחימתה של ישראל בטרור, תוך הפנייה לפסיקה נוספת בנושא. כב' השופט מזוז התייחס גם לרבדי המסגרת המשפטית באזור, ובכלל זה להסכם הביניים ולתחיקת הביטחון. לדבריו:

"25. זה המקום להבהיר, כי סמכותו של המפקד הצבאי להפעיל את סמכויותיו מטעמי ביטחון, לרבות הטלת הגבלות בניה הנגזרות מצרכים צבאיים-ביטחוניים, אינה מוגבלת לשטחי C בלבד, והיא חלה אף בשטחי A ו-B בהם הועברו סמכויות אזרחיות, לרבות סמכויות בתחום התכנון והבניה, לרשות הפלסטינית. אציין כי בהתאם להסכם הביניים בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה – ישראל תמשיך לשאת באחריות לביטחון חוץ, וכן באחריות לביטחון הכולל של ישראלים לשם הבטחת בטחון הפנים והסדר הציבורי שלהם' (ראו סעיפים X ו-1

הפלשתינית (נבו 11.7.2018).

60 מדובר בדוגמאות בלבד, אין לראות באמור רשימה ממצה.

61 לעיל ה"ש 16.

62 בג"ץ 914/18 גית נ' היועץ המשפטי לממשלה (נבו 16.4.2018).

XIII להסכם. וראו גם סעיף 6 למנשר בדבר יישום הסכם הביניים (יהודה והשומרון) (מס' 7), תשנ"ו-1995). לפיכך, כל בינוי שנעשה בניגוד לצו איסור הבנייה, גם בשטחי A ו-B, הינו בינוי בלתי חוקי, וברי כי אין בקיומו של היתר 'אזרחי' מטעם רשויות התכנון הפלסטיניות, ככל שניתן, כדי לגרוע מסמכותו של המפקד הצבאי בעניין (ראו גם עניין אבו דהים, בפסקה 24).⁶³

הדוגמאות הללו מאחרות כהונתו של כב' שופט מני מזוז בבית המשפט העליון במסגרת תחנה רביעית זו מחזירות אותנו לראשית דרכנו בפתח חיבור זה והן מעין סגירת מעגל עם התחנות המשותפות הראשונות.

ז. סיכום של מסע

"מסע בזמן" זה כלל תחנות מרכזיות המשותפות לתפקידיו הציבוריים של כבוד שופט בית המשפט העליון בדימוס, מני מזוז, ולמסגרת המשפטית שעניינה הסכסוך הישראלי-פלסטיני. מסגרת משפטית זו טומנת בחובה היבטים משפטיים רבים בחיי היום-יום, כמו גם השלכות רוחב נוספות.

מנקודת מבט משולבת זו עלה כי, במישור הכללי, לאורך השנים מקומו של המשפטן בסכסוך מורכב וממושך זה בא לידי ביטוי בנקודות ציון ובצמתים מרכזיים, החל משלבי המשא ומתן, עבור במסגרת ההסכמית ובחקיקת היישום ובייעוץ הניתן לפיהם ועד לפסיקה בערכאות משפטיות. נוסף על כך, ניכרים גם קשרי גומלין בין התחום המשפטי ובין תחומים מקצועיים נוספים, בין רמת המאקרו במישור הבין-לאומי והמדיני ובין רמת המיקרו בחיי היום-יום, בין סוגיות תהליכיות ובין סוגיות משפטיות ובין קביעת הסדרים זמניים ובין משא ומתן לעבר הסדרי הקבע. עבודתו של המשפטן בצמתים שלובים אלו חיונית ביותר לשם בחינת המשמעויות המשפטיות של היבטים שונים בסכסוך והשלכותיהן, ולטובת מתן כלים מתאימים להגשמת התכלית הדרושה והסדרתם באופן המיטבי, הן במישור הבין-לאומי והן בדין הפנימי.

מן הניווט בין נקודות הציון והדוגמאות, אשר הובאו בקצרה לעיל,⁶⁴ עלה גם מקומו המרכזי של כב' שופט בית המשפט העליון בדימוס מני מזוז בתחנות משפטיות מרכזיות אלו וזאת במסגרת תפקידיו הציבוריים המשפטיים השונים, בהם כיהן לאורך השנים. בתוך כך, עוד כחלק מצוותי המשא ומתן הישראלי-פלסטיני, בהמשך לכך כמשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ)

⁶³ בג"ץ 3246/17 אבו טיר נ' מפקד כוחות צה"ל (נבו 11.6.2019).

⁶⁴ אין לראות באמור סקירה ממצה של כלל הדוגמאות והסוגיות המוזכרות או הקשורות לתחום.

וכיועץ המשפטי לממשלה ולבסוף גם בתפקיד שופט בית המשפט העליון. פרספקטיבה היסטורית ומשפטית שלובה זו בסכסוך הישראלי-פלסטיני, כמעין יומן מסע של משפטן – ממשא ומתן למסע בזמן, מצביעה על מקומו המרכזי של המישור המשפטי בסכסוך מתמשך זה ובניסיונות ליישבו לאורך השנים. כמו גם, על פעילותו הענפה של כב' שופט בית המשפט העליון בדימוס, מני מזוז, גם בתחום משפטי ייחודי זה.